

Konferencja naukowa „Kulturowe aspekty relacji między człowiekiem a przyrodą”, Toruń 24–25 XI 2016

<http://dx.doi.org/10.12775/KLIO.2016.052>

W dniach 24–25 XI 2016 roku na Wydziale Nauk Historycznych w Collegium Humanisticum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyło się sympozjum naukowe pt. „Kulturowe aspekty relacji między człowiekiem a przyrodą”. Konferencja została zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Toruniu oraz Instytut Historii i Archiwistyki UMK. W komitecie organizacyjnym zasiadali dr hab. Piotr Oliński, prof. UMK oraz dr hab. Wojciech Piasek. Funkcję sekretarza pełnił mgr Paweł Mateusz Modrzyński.

Konferencja rozpoczęła się w Sali Rady Wydziału, w której zebranych prelegentów oraz gości powitał dziekan Wydziału Nauk Historycznych UMK, prof. dr hab. Stanisław Roszak, oraz dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, prof. dr hab. Waldemar Rozynkowski. W swoich wystąpieniach podkreślili oni zarówno wagę problematyki podejmowanej na konferencji, jak i sens organizowania sympozjum, podczas którego spotykają się badacze różnych dziedzin i dyscyplin. W ramach konferencji zaplanowano 23 wystąpienia podzielone na 7 paneli, w trakcie których szansę na przedstawienie wyników swoich badań miało aż 26 badaczy.

Obrady rozpoczęły się od pierwszego panelu zatytułowanego „Historia Środowiskowa Zagłady”, w trakcie którego referaty wygłosili: Jacek Małczyński, Ewa Domańska, Agnieszka Kłos oraz Mikołaj Smykowski. Pierwszy referat zatytułowany „Historia środowiskowa zagłady” wygłosił

Jacek Małczyński. Referent omówił nowatorski nurt badań historycznych nad historią środowiskową, związaną z kulturą zagłady, a zwłaszcza Holokaustem. Zastanawiał się w nim nad miejscem i funkcjami różnych elementów przyrody w miejscach pamięci zagłady. W kolejnych referatach kontynuowano tę problematykę. Ewa Domańska w swoim wystąpieniu pt. „Przestrzenie zagłady w perspektywie ekologiczno-nekrologicznej” zwróciła uwagę na zagadnienia metodologiczne oraz takie kwestie, jak np. obieg materii w przyrodzie czy ekologiczno-przyrodniczy aspekt śmierci. Kolejne dwa referaty odnosiły się do roli przyrody w przestrzeni miejsc pamięci związanych z zagładą. W referacie Agnieszki Kłos pt. „Zielona macewa” poruszony został problem cmentarzy żydowskich. W ostatnim odczycie Mikołaj Smykowski przedstawił problem kompozycji przyrody w architekturze terenu cmentarzyska lasu rzuchowskiego. Wszystkie referaty wywołały gorącą i żywą dyskusję.

Druga część obrad zamykała się tematycznie w kręgu warunków klimatycznych na obszarach południowobałtyckich. Panel otworzył referat Waldemara Chorążyczewskiego, który przybliżył zgromadzonym problem organizowania sejmów podczas zimy w czasach panowania dynastii jagiellońskiej. Kolejny referent Piotr Oliński omówił prognostyk Mikołaja Neuhausa z 1564 roku, który został sporządzony dla Albrechta Hohenzollerna. Autor przybliżył w nim charakter omawianego źródła, jak i spróbował odpowiedzieć na pytanie, na jakiej podstawie przepowiadał nadchodząca pogodę. Panel zamknęło wystąpienie Wiesława Nowosada na temat przywileju proboszcza postolińskiego Jana Kazimierza Cichockiego dla mieszkańców wsi Szkaradowa z 1685 roku, w którym rozważana była zależność między odnotowywaną w aktach metrykalnych w latach osiemdziesiątych XVII wieku liczbą chrztów, ślubów i zgonów a wylewami Wisły i warunkami pogodowymi. Następnie zaproszono zebranych do dyskusji, trakcie której głos zabrał m.in. klimatolog Rajmund Przybylak, który jednocześnie był moderatorem tej części konferencji. W długiej dyskusji głos zabrało wielu uczestników konferencji.

Popołudniowe obrady rozpoczął Kazimierz Maliszewski referatem dotyczącym obrazu świata w kulturze staropolskiej na podstawie gazet pisanych. Referat ten, po części będący efektem wieloletnich badań nad prasą staropolską, został przygotowany w oparciu o wyjątkowo bogatą bazę źró-

dłową, co przykuło uwagę zgromadzonych. Kolejny referat przygotowywany wspólnie przez dwóch referentów, Sławomira Józwiaka i Michalinę Dudę, dotyczył klęsk naturalnych takich, jak powodzie, susze, mrozy i zatory na pograniczu kujawsko-krzyżackim w I połowie XV wieku. W referacie zwrócono uwagę na rolę Wisły w ich występowaniu. Autorzy zebrali wszelkie wzmianki i relacje dotyczące pojawiania się owych klęsk żywiołowych, jak również przedstawili skutki ich występowania. W ostatnim wystąpieniu z owego panelu Marcin H. Gapski wygłosił referat pt. „...pod samym Lublinem w gaiku Dziesiąty... – konsekwencje upadku Rzeczypospolitej dla przyrody w świetle *Pamiętników* Kajetana Koźmiana”. Autor poruszył wiele ciekawych kwestii, w tym m.in. dotyczących ówczesnego łowiectwa. Panel zakończył się owocną dyskusją.

Ostatnia część konferencji w pierwszym dniu obrad rozpoczęła się dwoma referatami poświęconym problematyce zwierząt. Paweł Mateusz Modrzyński omówił na wybranych przykładach problem funkcjonowania zwierząt w polskim prawie ziemskim w czasach średniowiecza. Zwrócił w nim uwagę na różnice pomiędzy zjawiskiem występowania procesów zwierząt i egzekucji dokonywanych na zwierzętach. Kolejny referent Adam Kucharski przybliżył relacje staropolskich wojażerów w stosunku do świata przyrody w XVIII wieku. Następny odczyt został wygłoszony przez Tomasza Kowalskiego. Opisano w nim relacje między przyrodą nieożywioną a początkami czci maryjnej w miejscach świętych. Ostatni referat autorstwa Marie-Luise Heckmann i Dietera Heckmanna (odczytany przez Piotra Olińskiego) został poświęcony problematyce sokolnictwa w Prusach i jego zależności od klimatu.

Kolejny dzień obrad rozpoczynał panel, który zamykał się w kręgu tematyki produkcji rolniczej. Pierwszy referat autorstwa Piotra Guzowskiego i Moniki Kozłowskiej dotyczył analizy wysokości plonów rolnych w okresie staropolskim z uwzględnieniem klimatu. Kolejny referat, przygotowany przez Łukasza Baranowskiego, został poświęcony problematyce rolnictwa Wielkiego Księstwa Litewskiego. Autor zwrócił w nim uwagę na znaczenie warunków naturalnych. Ostatnie wystąpienie tegoż panelu przygotowane przez Zbigniewa Zyglewskiego dotyczyło obserwacji meteorologicznych pewnego rolnika spod Łabiszyna w ostatnich latach. W referacie tym uka-

zano ciekawe informacje zarówno na temat jego mentalności, jak i recypowania przez niego otaczającego go świata.

W drugim panelu wygłoszono trzy referaty. Pierwszy autorstwa Piotra Guzowskiego i Adama Izdebskiego dotyczył wykorzystania nauk przyrodniczych w badaniach historycznych, w tym również historii gospodarczej. Kolejny referat zaprezentowany przez Adama Izdebskiego przedstawiał problem suszy na terenach Cesarstwa Wschodniorzymskiego w późnej starożytności, jak i we wczesnym średniowieczu. Autor na podstawie wybranych punktów, jak i krain geograficznych zwrócił szczególną uwagę na badania klimatyczne, a zwłaszcza na badania nad opadami. Ostatnie wystąpienie Piotra Paluchowskiego i Janusza Filipiaka dotyczyło badań Michaela Hanova, gdańskiego badacza z XVIII wieku. Przedstawiono w nim jego poglądy na problem występowania chorób w ówczesnym Gdańsku. Referat oprócz zasadniczego wątku dotyczył również ówczesnych eksperymentów medycznych. Po wygłoszeniu referatów nastąpiła ożywiona dyskusja.

Z powodu nieobecności jednego z referentów ostatni panel obejmował dwa wystąpienia. Pierwszy odczyt autorstwa Wojciecha Piaska dotyczył konceptualizacji relacji natura–kultura w modernistycznym, postmodernistycznym i postkonstruktywistycznym modelu poznania. W drugim referacie przygotowanym przez Marka Sofija omówiona została postawa wybranych działaczy anarchistycznych żyjących w XIX wieku, w pierwszym rzędzie Michaiła Bakunina, w odniesieniu do szeroko rozumianej przyrody. W referacie zaprezentowano również ich poglądy na temat roli przyrody w życiu człowieka, jak i całych społeczności. Dyskusja, która wywiązała się po zakończeniu panelu wniosła wiele konkluzji i nowych spostrzeżeń.

Symposium zakończyło się podsumowaniem obrad. Konferencja cieszyła się wysoką frekwencją. Na obradach oprócz prelegentów byli obecni również pracownicy i studenci Wydziału Nauk Historycznych, jak również goście z zewnątrz.

Paweł Mateusz Modrzyński (Toruń)